

4 sönd. efter tref.

Predikan i Osby kyrka, 15 juni

”Att inte döma”

Luk 6:36-42

Jesus sa: Var barmhärtiga, så som er fader är barmhärtig. 37Döm inte, så skall ni inte bli dömda. Förklara ingen skyldig, så skall ni inte dömas skyldiga. Frikänn, så skall ni bli frikända. 38Ge, så skall ni få. Ett gott mått, packat, skakat och rågat skall ni få i er mantel. Med det mått som ni mäter med skall det mätas upp åt er.”

39Han gav dem också en liknelse: "Kan väl en blind leda en blind? Ramlar inte båda i gropen? 40Lärjungen är inte förmer än sin lärare, men när han är fullärd blir han som sin lärare. 41Varför ser du flisan i din broders öga när du inte märker bjälken i ditt eget? 42Hur kan du säga till din broder: Låt mig ta bort flisan ur ditt öga, när du inte ser bjälken i ditt eget? Hycklare, ta först bort bjälken ur ditt öga, så kan du se klart och ta bort flisan ur din broders.

Om en misstänkt mördares identitet läcker ut till massmedia så brukar journalister hugga direkt. Domen avverkas blixtnabbt utan tvekan eller tvivel och på ett par dagar så har personens namn och rykte avrättats i offentligheten. Rättsväsendet: åklagare och polis kan visa upp en betydligt större återhållsamhet, man talar om olika misstankegrader som vi icke-jurister inte förstår skillnaden av, och även om en viss person är misstänkt så kan man fortsätta utreda andra, man är sällan helt säker.

Så skedde till exempel vid mordet på Anna Lind, den person som först blev misstänkt visade sig vara helt oskyldig. Men massmedia hade då redan haft långa artiklar med intervjuer med f.d. flickvänner som i detalj förklarade hur denne var funtad som kunde begå ett sådant brott. Trots att åklagare förklarade att han bara var misstänkt så hade massmedia redan bestämt sig.

Man brukar ibland säga att samhället och kyrkan var mer dömande förr, och inom vissa områden så kan det stämma, särskilt när det gäller sexualmoral. Idag är väl sexualmoral det enda område där man inte får ha några synpunkter, medan man kan vara hur fördömande som helst med andra saker. Och då kanske man inte tänker på att man är just dömande. Folk är inte mindre dömande idag, det är bara områdena som har skiftat. Människors beteende som berör miljön till exempel får man gärna moralisera över idag. Och rökare är det också fritt fram att fördöma.

Men, när Jesus talar om att vi inte ska döma, betyder det att vi inte ska ha några som helst synpunkter eller åsikter om andra människors

beteende? Ska vi inte tillrättavisa någon som uppenbart är på väg åt fel håll? Och som kyrka har vi väl ett profetiskt uppdrag att peka på sanningen och avslöja lögnen? Ja, svaret på dessa frågor är ju att visst måste vi ibland kunna tillrättavisa och ha synpunkter. Men vad är då skillnaden mellan att döma och att tillrättavisa?

Ja, Jesus skissar några riktlinjer som vi kan hålla oss till.

"Kan väl en blind leda en blind? säger han." Nej, naturligtvis inte. Det han menar är att vi först måste skaffa oss en rejäl portion självinsikt innan vi kan ge oss i kast med uppgiften att bedöma andra. Bjälken i vårt eget öga måste tas bort innan vi ser tillräckligt klart för att ta bort flisan i vår broders öga.

Inom psykologin pratar man om att de egna fel och brister som man inte vill kännas vid, det är just de som man har lättast att se och irritera sig på hos andra människor. När man förtränger sina egna mörka sidor så dyker de upp hos andra, som vi då börjar kritisera och fördöma.

Här behövs mycket självkännedom och ett viktigt led i detta är just att inte förtränga skuggsidan inom oss utan istället dra fram det i ljuset. Vi har den allmänna syndabekännelsen i början av varje högmässa, vilket är viktig för att bli av med gammalt skräp, men den är just allmän och inte personlig. Därför behövs också den enskilda bikten. Att inför en präst, som ju har tystnadsplikt, få sätta ord på just det som man skäms över, det som man inte vill kännas vid, är det bästa sättet att bli fri från det. Det man gör i biktsituationen är att man drar bjälkar ur sina ögon. Och om man upptäcker hur det är ställt med egna synder så blir man inte lika upptagen med andras.

Men, det kan alltså ändå finna tillfällen när vi kan behöva tillrättavisa andra. Förutsättningen för att detta ska vara meningsfullt och konstruktivt är alltså först och främst att jag är medveten om mina egna fel och brister.

Sen kan vi fundera över varför vi vill förmana andra. Vilka motiv har vi? Svaret kanske vi tycker är givet: självklart tänker vi på den andres bästa. Fast är det så? Eller kan det finnas andra dolda motiv? Att kritisera andra kan ju göra så att jag själv kommer i bättre dager, ungefär som att jag själv kommer högre upp om jag trycker ner andra. Vill vi överbevisa den andre om att hon har fel bara för att få njuta av att själva ha rätt?

Men rätt motiv räcker inte, viktigt är också *hur* vi tillrättavisar. Ibland när vi kritiserar andra så kanske vi har i baktanken att det egentligen är meningslöst. Att personen verkligen kommer att ändra sig, det har vi för länge sedan gett upp hoppet om. Ändå kritiserar vi! Frågan varför är ju högst berättigad. Tror man inte att en förmaning har effekt så är det nog bättre att låta bli. Om vi börjar meningar med "Du är ju helt hopplös..." eller "Att du aldrig..." så avslöjar ju det att vi inte på allvar tror att förändring är möjlig.

Hur lätt är det inte att saker och ting får motsatt effekt genom att vi lägger fram det på fel sätt. Går vi till angrepp så går den andre i försvar och då har vi inte åstadkommit något annat än ett skyttegravskrig.

Den bästa pedagogen är den egna erfarenheten: en insikt som man själv har kommit fram till är mycket djupare förankrad än om någon annan talat om det för en. Det är alltså ibland bättre att låta folk göra fel och misstag, för att det kan lära dem något och hålla inne sin egen lust att förse dem med livsdom.

Det krävs mycket vishet att på ett bra sätt komma med förmaningar och tillrättavisningar både som individer och kyrka. Ändå tror jag alltså inte att vi helt ska avhålla oss från det, särskilt inte som kyrka. Kyrkan har ett profetiskt uppdrag att våga uttala sig även om obekväma saker, det som inte för tillfället är politiskt korrekt. Och här kan jag undra om kyrkan verkligen tar sitt ansvar.

Men döma behöver vi alltså aldrig göra. Gud är domaren, han ensam, det är inte vår uppgift. Och det är en befrielse även för oss när vi drabbas av omvärldens dom. Vi människor kan vara mycket hårda mot varandra eftersom vi bara ser till ytan, vi ser inte andra omständigheter eller vad andra har med sig i bagaget. Vi kan inte alla fakta och kan därför aldrig helt sätta oss in i hur och varför andra handlar som de gör. Jag tror att vi alla har erfarenhet av andra människors orättvisa dom över oss själva. Men Gud känner oss, han känner oss bättre än vad vi själva gör, han är en barmhärtig domare. Genom Kristi verk på korset få vågar vi överlåta oss till Guds dom och då betyder andra människors dom ingenting.